

УДК 339.924:669(477)

Нікіфорова В.А.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу економічних проблем
розвитку промислового виробництва
Інституту економіки промисловості
Національної академії наук України*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ЗБУТУ УКРАЇНСЬКОЇ МЕТАЛОПРОДУКЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE EUROPEAN MARKET FOR UKRAINIAN METAL PRODUCTS IN MODERN CONDITIONS

АНОТАЦІЯ

У статті, виходячи з наявного стану, тенденцій та основних напрямів розвитку металургійної галузі в Україні та європейських країнах, досліджено питання засторог, обмежень та існуючих шляхів розширення можливостей для збуту металопродукції українського виробництва на європейському ринку в контексті впровадження в дію економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Ключові слова: металургія України та Європейського Союзу, європейський ринок металопродукції, Угода про асоціацію, проблеми, перспективи.

АННОТАЦИЯ

В статье, исходя из текущего состояния, тенденций и основных направлений развития металлургической отрасли в Украине и европейских странах, исследованы вопросы предостережений, ограничений и существующих путей расширения возможностей для сбыта металлопродукции украинского производства на европейском рынке в контексте вступления в действие экономической части «Соглашения об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом, Европейским сообществом по атомной энергии их государствами-членами, с другой стороны».

Ключевые слова: металлургия Украины и Европейского Союза, европейский рынок металлопродукции, Соглашение об ассоциации, проблемы, перспективы.

ANNOTATION

In the article, based on the current state, trends and main directions of development of steel industry in Ukraine and European countries, investigated the question precautions, limitations and available ways to expand capabilities for sales of metal products of Ukrainian origin on the European market in the context of the into action of the economic part of the «Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part».

Keywords: steel industry of Ukraine and European Union, European steel market, Association Agreement, problems, prospects.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день розвиток однієї з провідних галузей української економіки – металургії – значною мірою залежить від її спроможності конкурувати на зовнішніх ринках. Одним з найбільших та найперспективніших ринків збуту для вітчизняних металургів був і залишається європейський, на який у 2014 р., за даними Державної служби статистики України, було експортовано близько 30% усієї виробленої у країні металопродукції. Пріоритетність цього ринку пояснюється його географічною близькістю, більш

високими цінами на продукцію та тривалою історією ділових відносин. Тому не викликає сумнівів актуальність подальшого дослідження проблеми розширення можливостей збуту української металопродукції на металоринку країн Європейського Союзу (ЄС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання євроінтеграції української економіки, зокрема металургійної галузі, в останні роки було досить широко висвітлено у науковій літературі та коментарях експертів. Данилишин Б.М. [1], Геєць В.М., Осташко Т.О., Шинкарук Л.В. [2], Кизим М.О. [3], Бураковський І.В. [4], Горохова Т.В. [5], Осипов В.М. [6] та ін. у своїх роботах акцентували увагу на таких аспектах взаємодії з країнами ЄС, як лібералізація торговельного режиму, дотримання європейських норм і стандартів на всіх етапах виробництва й збуту продукції, особливо в екологічній та енергетичній сферах, зміни інституційного середовища і т. д.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність чималої кількості напрацювань щодо засторог, обмежень та шляхів збільшення поставок української металопродукції до Євросоюзу, існує необхідність подальшого дослідження галузевого аспекту євроінтеграції із огляду на сьогоденний стан, провідні тенденції та основні напрямки розвитку металургійної промисловості в Україні та європейських країнах.

Мета статті полягає у визначенні проблем та перспектив розширення експортних поставок української металопродукції на європейський ринок в умовах сучасних трансформацій галузевого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочати дослідження доцільно з виявлення позитивних і негативних наслідків впровадження в дію з 1 січня 2016 р. економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Угода про асоціацію) [7], адже підписання цього документу означало визнання на міжнародному рівні європейського вектору роз-

витку України, і в майбутньому впливатиме на розвиток усієї національної економіки.

Безпосередньо про металургійну промисловість йдеться лише у Главі 11 «Співробітництво у видобувній та металургійній галузі» розділу V «Економічне та галузеве співробітництво». Проте у ній увагу акцентовано тільки на необхідності поглиблення співробітництва з обміну інформацією щодо становища та різних аспектів розвитку металургії без будь-якої конкретики. Більш інформативними та значущими є чисельні додатки до Угоди про асоціацію.

Наприклад, додаток I-A, де представлено тарифні графіки України та країн Євросоюзу. Згідно з ним, базові ставки увізного мита на переважну більшість металургійної продукції є нульовими (вільними). Виключення з боку як України, так і Євросоюзу становлять деякі види чавуну, феросплавів, труб, рейок, виробів з чорних металів (резервуарів та цистерн, метизної продукції, печей, радіаторів та ін.), окремих виробів з кольорових металів (міді, нікелю, алюмінію, свинцю, цинку, олова), а також інструментів та інших виробів з недорогоцінних металів. У середньому ставка увізного мита на металопродукцію не перевищує 3–5% (найвища становить 10%), і її застосування не є визначальним при можливому обмеженні обсягів українського металоекспорту на європейський ринок. Крім того, у середньому близько 85% вітчизняного експорту металопродукції до ЄС припадає на чорні метали (група 72 УКТЗЕД), де на більшість позицій діє нульова ставка увізного мита.

Досить важливим представляється зміст додатків 1-C та 1-D, де міститься графік скасування вивізного (експортного) мита на брухт легованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикатів з їх використанням та спеціальні заходи у формі додаткового збору до вивізного (експортного) мита, які Україна може застосовувати щодо деяких товарів впродовж 15 років з дати набрання чинності Угоди про асоціацію.

Позитивним моментом для української металургії у цьому контексті є те, що експорт металобрухту, який виступає одним з ключових видів сировини у виробничому процесі, впродовж ще 15 років може обкладатися вивізним митом; негативним – те, що з року у рік розмір такого мита буде скорочуватися, а у довгостроковій перспективі, особливо за умови збільшення частки електросталеплавильного способу виробництва, у країні може спостерігатися дефіцит цього стратегічного ресурсу.

Важливе значення для галузі має також додаток XXVII до глави 1 «Співробітництво у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво». У ньому вказані 23 директиви та 7 регламентів ЄС, впровадження яких є обов'язковим для наближення законодавства України та Євросоюзу у сфері електроенерге-

тики, газу, нафти, розвідування та розробки вуглеводнів, енергетичної ефективності, екологічного проектування енергопоглинаючих продуктів, вказування за допомогою маркування та зазначення стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів побутовими електроприладами, ядерної енергетики.

Одними з найбільш значущих для подальшого розвитку української металургії є додатки XXX та XXXI до глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво». У них також перелічені нормативні документи ЄС, імплементація яких обов'язкова для України з метою гармонізації законодавства з управління довкіллям та інтеграції екологічної політики в інші галузеві політики, якості атмосферного повітря, управління відходами та ресурсами, якості води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, охорони природи, промислового забруднення та техногенних загроз, зміни клімату та захисту озонового шару, генетично модифікованих організмів. Усього за цими напрямками наша країна повинна імплементувати положення 44 директив, 22 регламентів та 6 рішень Євросоюзу.

Впровадження заходів, зазначених у трьох останніх додатках, хоч і не мають прямого відношення до діяльності металургійної промисловості, однак істотно на неї впливають унаслідок того, що галузь в Україні відрізняється високим рівнем енерговитратності та низьким рівнем екологічності виробничого процесу. Тому будь-які зміни щодо посилення відповідальності, наприклад, за забруднення навколишнього середовища або недотримання правил функціонування енергоринку можуть суттєво знизити ефективність діяльності металургії. Є й позитивний момент – таке посилення відповідальності має підштовхнути метпідприємства до більш швидкої та якісної модернізації на інноваційній основі, що зрештою дасть змогу не тільки досягти, а й перевищити рівень розвитку світових лідерів.

Однак незважаючи на важливість та всеосяжність Угоди про асоціацію, впровадження в дію положень документу далеко не єдиний, тим паче не визначальний чинник покращання або погіршення конкурентних позицій української металургії на ринку ЄС.

Реальний попит на вітчизняну металопродукцію більшою мірою залежатиме від стану, тенденцій та пріоритетів розвитку галузі як в Україні, так і в Євросоюзі. Причому першорядну роль відіграватимуть саме європейські країни, які є більш сильними «гравцями» на світовому й регіональному металоринках.

Аналіз статистичних та аналітичних даних щодо розвитку європейської металургії, представлених такими авторитетними організаціями, як European Steel Association (EUROFER), World Steel Association (WSA) та Eurostat,

показав, що починаючи з 2007 р. стан галузі постійно погіршувався (табл. 1).

Це проявилось у падінні практично усіх основних показників діяльності галузі: скороченні близько 80 тис. співробітників металургійних компаній за восьмирічний період (з 2007 по 2014 рр.), зниженні майже на 20% обсягів виробництва сталі, зменшенні споживання сталі на душу населення (приблизно на 30%) та обсягу експорту металопродукції (майже на 15%). Також у зазначеному періоді спостерігалось зниження більше ніж на 20% внутрішньорегіональної торгівлі металопродукцією та скорочення частки регіону у загальносвітовому виробництві сталі (на 5,4%) та споживанні готової металопродукції (на 6,5%).

На тлі цих негативних тенденцій розвитку європейської металургійної промисловості з'явилися чисельні дослідження та нормативні документи [8–12], у яких визначено пріоритети на напрямки розвитку галузі, адекватні сучасним викликам. До них відносяться:

- визнання металургії однією з основних точок зростання усієї промисловості Євросоюзу;
- виробництво інноваційної високоякісної продукції з високою доданою вартістю;
- необхідність повної вторинної переробки металу;
- підвищення ресурсоефективності металургійного виробництва;
- жорстка політика щодо захисту довкілля, яка б не суперечила промислому зростанню;
- забезпечення рівних умов із конкурентами (єдиного «ігрового поля») у питаннях кліматичної, енергетичної політики та доступу до ресурсів тощо.

Крім того, на думку Президента EUROFER, Європа має швидко модернізувати свої інстру-

менти торговельного захисту, щоб розгляд скарг займав набагато менше часу, ніж сьогоднішній рік-півтора [13].

Упровадження перелічених заходів, направлених на підвищення ефективності функціонування європейської металургії, для усіх інших країн – не членів ЄС, тобто «третьої сторони», буде означати застосування більш жорстких умов співпраці у питаннях доступу до ринку та дотримання різноманітних вимог технічного, соціально-економічного й інституційного характеру до організації виробничого процесу з метою захисту власних інтересів.

У цьому контексті конкурентні позиції на європейському ринку української металургії виглядають доволі хиткими. Це пояснюється тим, що проблеми у галузі накопичувалися та не вирішувалися протягом десятиліть, а на сьогоднішній день ще й суттєво загострилися внаслідок воєнних дій на Донбасі, де розташована третина металургійних потужностей країни.

Ще до початку антитерористичної операції (АТО) на Донбасі українська металургійна промисловість мала низку проблем системного характеру, до яких відносились:

- низький техніко-технологічний рівень виробництва, що характеризувався високим рівнем зношеності металургійних агрегатів (понад 60%) та домінуванням морально й фізично відсталих технологій виробництва (до 20% сталі виплавлялося мартенівським способом, що практично не використовується у світі, частка безперервно литої сталі була однією з найнижчих у світі – трохи більше 50%);
- висока енерго- і ресурсоемність виробництва, що виражалась у превалюванні ресурсної (особливо сировинної) складової в собівар-

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку металургійної промисловості країн ЄС

Показники	Роки								2014/ 2007, %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Обсяг випуску сталі, млн. т	209,7	197,9	138,8	172,9	177,4	168,5	165,6	169,1	80,6
Обсяг видимого споживання сталі на душу населення, кг/ос.	403,9	371,7	240,7	294,4	310	278,5	274,2	287,7	71,4
Індекс обсягу виробництва металопродукції, % до попереднього періоду	100,6	94,7	72,0	77,4	122,6	94,1	99	101,8	-
Кількість працівників, тис. ос.	406,0	416,2	378,7	367,7	364,1	350,6	336,7	328	80,8
Частка у світовому виробництві сталі, %	15,6	14,9	11,3	12,2	11,7	10,9	10,3	10,2	-
Частка у світовому споживанні готової металопродукції, %	16,0	15,2	10,7	11,3	11,1	9,9	9,3	9,5	-
Обсяг експорту металопродукції, млн. т	161,81	155,6	113,4	134,6	146,1	141,5	133,8	138,4	85,5
Обсяг імпорту металопродукції, млн. т	169,31	162,2	102,6	125,1	144,0	133,3	125,9	133,7	79,0
Обсяг внутрішньорегіональної торгівлі металопродукцією, млн. т	127,71	119,6	81,8	123,0	108,0	101,8	95,1	101,3	79,3

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних European Steel Association: <http://www.eurofer.org/>; World Steel Association: <http://www.worldsteel.org/>; Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat>

тості вітчизняної металопродукції (витрати на паливно-енергетичні ресурси становили близько 50%, тоді як у промислово розвинених країнах цей показник не перевищує 20%) та постійному зростанні дефіциту металургійних ресурсів (передусім коксівного вугілля та металобрухту);

– низький екологічний рівень металургійного виробництва (частка галузі в загальному обсязі викидів забруднюючих речовин в атмосферу, зокрема діоксиду вуглецю, становила в середньому 20–30%);

– низький рівень інвестиційно-інноваційної активності в галузі (обсяг інвестицій в основний капітал на тонну виплавленої сталі становив не більше 40 дол., що у 3–4 рази менше, ніж у найближчого конкурента – Росії, інновації впроваджували менше 15% металургійних

підприємств, частка маловідходних та ресурсозберігаючих процесів у загальному обсязі нових технологічних процесів у металургії не перевищувала у середньому 40%);

– деформації в структурі виробництва, експорту, імпорту та споживання металопродукції: спеціалізація на експорті напівфабрикатів (до 40–45%) та значний імпорт високоякісної продукції кінцевого споживання (плоский прокат з покриттям – 15–20%, вироби з легованої сталі – до 15%) на тлі дуже значної експортної орієнтації галузі (до 80%).

Воєнні дії, що почалися у 2014 р., значно погіршили ситуацію, призвівши до істотного падіння основних фінансово-економічних показників діяльності галузі як у Донецькій та Луганській областях, так і в Україні в цілому (табл. 2).

Таблиця 2

Деякі фінансово-економічні показники діяльності металургії України та Донбасу в 2013–2014 рр.

Показники	Роки		2014/2013, %
	2013	2014**	
Україна			
Індекс металургійного виробництва, %	94,2	85,1	-
Обсяги виробництва, тис. т			
чавун	29,0	24,8	85,3
сталь	33,2	27,1	82,7
прокат готовий чорних металів	17,8	14,4	81,0
труби та трубки, профілі порожнисті зі сталі	1,8	1,5	84,1
Обсяг експорту чорних металів, млн. дол.	17571,1	15235,5	86,9
Обсяг імпорту чорних металів, млн. дол.	5005,9	3322,5	67,1
Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол.	6270,5	5538,3	88,3
Фінансовий результат діяльності до оподаткування, млн. грн.	-12081,5	-38640,0	Зменшення збитків у 3,2 рази
Донецька область			
Індекс металургійного виробництва, %	93,7	72,3	-
Обсяги виробництва, тис. т			
чавун	12868,2	10057,1	78,2
сталь	13253,2	9778,6	73,8
прокат готовий чорних металів	7491,9	5339,8	71,3
труби та трубки, профілі порожнисті зі сталі	407,4	341,4	83,8
Обсяг експорту чорних металів, млн. дол.	6892,9	5855,9	85,0
Обсяг імпорту чорних металів, млн. дол.	660,6	157,0	23,8
Обсяг прямих іноземних інвестицій, млн. дол.	574,6	347,8	60,5
Фінансовий результат діяльності до оподаткування, млн. грн.	-5857,6	-716,6	Зменшення збитків у 8,2 рази
Луганська область			
Обсяги виробництва, тис. т			
феросплави	181	106	58,6
сталь без напівфабрикатів, отриманих безперервним литтям	827	279	33,7
труби та трубки, профілі порожнисті зі сталі	105	45,2	43,0
Обсяг експорту чорних металів, млн. дол.	1602,2	954,2	59,6
Обсяг імпорту чорних металів, млн. дол.	158,3	50,8	32,1
Фінансовий результат діяльності до оподаткування, млн. грн.	-1893,3	-20271,9	Збільшення збитків у 10,7 рази

** У 2014 р. без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; Головного управління статистики в Донецькій області: <http://www.donetskstat.gov.ua/>; Головного управління статистики в Луганській області: <http://www.lg.ukrstat.gov.ua/>

У Донецькій області знизилися обсяги виробництва всіх видів металопродукції, виробництво коксу зменшилось приблизно на 30%, діяльність більшості металургійних підприємств була збитковою, хоча питома вага їх збитків становила лише 3,3% від сумарних збитків усієї промисловості регіону. У Луганській області також відбулося скорочення обсягів виробництва основних видів металопродукції, що призвело до істотних збитків металургійних підприємств, що склали близько половини усіх збитків промисловості регіону. Хоча у порівнянні з підсумками діяльності металургії усієї України результати галузі на Донбасі були значно гіршими.

Це пояснюється тим, що з усіх основних металургійних та коксохімічних підприємств Донецької та Луганської областей (згідно з їх офіційними звітами та повідомленнями) тільки ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» (ММК ім. Ілліча) та ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» (МК «Азовсталь»), розташовані у м. Маріуполь, не зупинили виробничий процес. Проте внаслідок обмежень поставок сировини та вивозу готової продукції їх виробничі потужності завантажені не повністю. На ММК ім. Ілліча виробнича програма з випуску агломерату, чавуну, мартепівської та конвертерної сталі, гарячекатаного прокату у 2014 р. була виконана приблизно на

70–75%, а навесні 2015 р. інженерно-технічний та адміністративний персонал переводився на 4-денний робочий тиждень.

На підконтрольній Україні території Донбасу знаходяться також ПрАТ «Костянтинівський металургійний завод» (КМЗ), ТОВ «Краматорський феросплавний завод» (КФЗ), ТОВ «Електросталь» (м. Курахове) та ПАТ «Авдіївський коксохімічний завод» (АКХЗ). Однак їх функціонування є досить нестабільним не тільки через проблеми з ресурсним забезпеченням і збутом продукції, а й внаслідок близькості зони бойових дій.

Так, АКХЗ, розташований на лінії фронту, постійно піддається руйнуванням. З липня 2014 р. по липень 2015 р. підприємство призупинило виробництво 12 разів, з кожною такою зупинкою стан коксових батарей погіршується від температурних стресів [14].

Значна кількість металургійних та коксохімічних підприємств Донецької й Луганської областей на сьогоднішній день опинилися на окупованій території (ПАТ «Єнакієвський металургійний завод» (ЄМЗ) (з Макіївською філією), ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» (АМК), ПрАТ «Донецьксталь» – металургійний завод» («Донецьксталь»), ПАТ «Донецький металопрокатний завод» (ДМПЗ), ПрАТ «Донецький електрометалургійний завод» (ДЕМЗ), ПАТ «Харцизький трубний завод» (ХТЗ),

Таблиця 3

Динаміка експорту деяких видів продукції з чорних металів, тис. т

Вид металопродукції	Роки								2014/ 2007, %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Чавун	1085,9	638,2	253	467,2	795,4	587,1	955,5	897,4	82,6
Феросплави	428,8	333,3	281,8	381,1	327,2	274,5	274,6	342,4	79,9
Відходи та лом чорних металів	23,1	13,3	21,4	28,4	49,5	11,9	0	2,7	11,7
Напівфабрикати з заліза й нелегваної сталі	3622,6	3855,4	1766,1	3517,2	3700,3	2934,9	3992,5	3459,8	95,5
Плоский прокат з заліза або нелегваної сталі без покриття	1121,7	1197,2	826,3	1528,2	2056,9	1497	1636,4	1775,9	158,3
Плоский прокат з заліза або нелегваної сталі холодної прокатки без покриття	116,1	109,3	95,5	162,7	223,5	163,3	155,2	148,9	128,3
Плоский прокат з заліза або нелегваної сталі з покриттям	106	4,4	2,7	1,3	2,5	0,4	0,1	0,5	0,5
Прутки та бруски	689,2	560,5	397,6	540,9	503,8	253,6	294,5	358,2	52,0
Кутики, фасонні й спеціальні профілі із заліза й нелегваної сталі	117,7	101,4	17,6	16,3	31,7	62	71,6	86,9	73,8
Дріт з заліза й нелегваної сталі	119,1	91,3	77,3	62,6	47,1	29,5	36,4	47	39,5
Вироби з нержавіючої сталі	18,5	12	0,7	13,7	20,2	15,7	12,6	12,7	68,6
Вироби з іншої легваної сталі	215,5	174,1	125,4	148,8	230,5	109,2	108,4	156,5	72,6
Вироби з заліза або сталі для залізничних і трамвайних колій	7,9	10,5	2,4	0,9	7,7	1,5	2,9	8,4	106,3
Усього металопродукції	7592,5	7123,6	3852,1	6890,9	8018,2	5961,1	7556,7	7312,9	96,3

Джерело: складено та розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ПАТ «Стахановський завод феросплавів» (СЗФ), ПАТ «Ясинівський коксохімічний завод» (ЯКХЗ), ПрАТ «Макіївкокс», ПрАТ «Єнакієвський коксохімпром» (ЄКХП), ПАТ «Донецькокс», ПАТ «Алчевський коксохімічний завод» («Алчевськкокс»).

З другого півріччя 2014 р. ці підприємства, на яких працює майже 50 тис. осіб, змушені були постійно призупиняти свою діяльність унаслідок активних воєнних дій. Більше половини з них не працюють і на сьогоднішній день. Підприємства, що змогли відновити виробництво (наприклад, «Донецьксталь», ЄМЗ, АМК), стикаються, головним чином, з проблемами дефіциту сировини та вивозу готової продукції внаслідок значних руйнувань транспортної інфраструктури та економічної блокади тимчасово непідконтрольних Україні територій. З цієї причини їх потужності були завантажені у середньому на 40%, а фінансові результати – від’ємними.

Єдиним позитивним моментом діяльності металургійної промисловості Донбасу є те, що основні виробничі потужності металургійних підприємств, розташованих на окупованій території (доменні печі, конвертери, прокатні стани тощо), не постраждали внаслідок бойових дій. Руйнування торкнулися в основному електричних мереж, газопроводів, транспортних засобів, зокрема, рухомого складу заводів. Хоча ці пошкодження доволі оперативно усувалися власними силами підприємств, однак їх повноцінна робота наразі є неможливою, адже воєнні дії призвели до значного загострення вже існуючих проблем металургійної промисловості та появи абсолютно нових, пов’язаних виключно зі збройним протистоянням.

Результатом бойових дій на Донбасі та інших негативних тенденцій розвитку металургії стало зменшення обсягів експорту недорогоцінних металів та виробів з них до країн ЄС у 2014 р. порівняно з довоєнним 2013 р. на 143,3 млн. дол. (на 3,1%). Особливо це стосувалося чорних металів, частка яких у загальному обсязі метало експорту України була найбільшою – 88,1% (табл. 3).

Висновки. Унаслідок погіршення стану і негативних тенденцій розвитку європейської металургійної промисловості та загострення раніше не вирішених системних проблем функціонування галузі в Україні конкурентні позиції українських металургів на ринку країн ЄС виглядають досить хиткими. Існує серйозна загроза і надалі залишитися постачальником до Євросоюзу сировини й напівфабрикатів, і лише за умови, що європейські компанії зосередяться на випуску високоякісної продукції і не стануть збільшувати обсяги виробництва власних напівфабрикатів.

Відкриття європейського ринку, згідно з умовами Угоди про асоціацію, не означає автоматичного зростання обсягів експорту вітчизняної металопродукції. Це тільки надає мож-

ливість здійснювати торговельну діяльність за означеними правилами, які надаватимуть перевагу здебільшого європейським партнерам за рахунок розвиненості у країнах ЄС інституційного середовища та використання у практичній діяльності визначених у документі норм та стандартів протягом багатьох років.

Для збереження та розширення присутності на європейському ринку Україні необхідні скоординовані дії держави, бізнесу та науки, пріоритетними серед яких мають стати модернізація виробництва з акцентом на зниженні його енерго- й ресурсоемності та підвищенні екологічності й стимулювання розвитку внутрішнього ринку металопродукції, де проходили б апробацію українські інноваційні розробки. Це забезпечить конкурентоспроможне співвідношення ціна/якість на вітчизняну металопродукцію, допоможе знизити залежність галузі від експорту та дозволить вибудовувати ділові стосунки з європейськими партнерами на рівних.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Данилишин Б. Есть ли будущее у украинской металлургии / Б. Данилишин / Блог Богдана Данилишина. – 2015. – 17 апреля [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://blogs.lb.ua/bogdan_danylysyn/302140_li_budushchee_ukrainskoy.html.
2. Оцінка впливу Угоди про асоціацію/ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України : [наукова доповідь] / За ред. акад. НАН України В.М. Геєця, чл.-кор. НААН України, д-ра екон. наук Т.О. Осташко, чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2014. – 102 с.
3. Кизим М.О. Возможности і загрози від членства України в СОТ для металургійної галузі економіки в умовах співпраці з країнами ЄС і Митного союзу ЄврАзЕС / М.О. Кизим [та ін.] // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 89–99.
4. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / Під ред. І. Бураковського, В. Мовчан ; Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. – К., 2014. – 139 с.
5. Горохова Т.В. Визначення тактичних проблем адаптації металургійних підприємств України в умовах євроінтеграційних процесів / Т.В. Горохова, М.І. Лукаш // Економічний аналіз : зб. наук. праць Тернопільського нац. ек. ун-ту ; редкол.: В.А. Дерій (гол. ред.) [та ін.]. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – Т. 18. – № 2. – С. 127–133.
6. Осипов В.М. Проблеми імплементації екологічних вимог Директив ЄС у гірничо-металургійний комплекс України / В.М. Осипов, В.В. Венгер, Ю.А. Олександренко // Економіст. – 2015. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-ekonomist.com/10385-problemi-mplementaciyi-ekologichnih-vimog-direktiv-yes-u-grnicho-metalurgyniy-kompleks-ukrayini.html>.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – Ст. 2125.
8. Circular Economy. Ensuring Europe's Competitiveness /

- The European Steel Association. EUROFER [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurofer.org/News%26Media/PublicationsLinksList/Eurofer%20supplement%202015%20W-O%20PMagz.pdf>.
9. Manifesto 2014 for the Members of the European Parliament / The European Steel Association. EUROFER [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.eurofer.org/News%26Media/PublicationsLinksList/201406-Manifesto2014_EP.pdf.
  10. A Steel Roadmap for a Low-Carbon Europe 2050 / The European Steel Association. EUROFER. – Brussels, 2013. – 35 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurofer.org/eurofer/Publications/pdf/2013-Roadmap.pdf>.
  11. Pardo N. Prospective Scenarios on Energy Efficiency and CO2 Emissions in the EU Iron&Steel Industry / N. Pardo, J.A. Moya, K. Vatopoulos / European Commission. Joint Research Centre. Institute for Energy and Transport. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. – 50 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.eurosfair.pr.fr/7pc/documents/1355390994_jrc_green_steel.pdf;
  12. Action Plan for a competitive and sustainable steel industry in Europe / European Commission. – Brussels, XXX COM(2013) 407. – 23 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/metals-minerals/files/steel-action-plan_en.pdf.
  13. Emergency EU summit on Steel: «Take full set of available trade defence measures» says steel industry / The European Steel Association. EUROFER. – Brussels, 2015. – 09 November [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurofer.org/News%26Media/Press%20releases/Emergency%20EU%20summit%20on%20st.fhtml>.
  14. За год Авдеєвський КХЗ останавлівался 12 раз – гендиректор Муса Магомедов // Дело. – 2015. – 15 июля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://delo.ua/business/za-god-avdeevskij-khz-ostanavlivalsja-12-raz-musa-magomedov-300292/?supdated_new=1436967485.